

negligere debeat, si necessitas mortis non impedierit. Deus autem pacis et solatii iter vestrum in sua prosperitate disponat, vestramque beatitudinem semper incolumentem nobis cito reducere dignetur, domine Pater amantissime.

X. Hæc ergo ego vester cliens vestræ paternitati libentissime obediens breviter et fideliter notare festinavi, quæ vobis futura in synodo necessaria non

BERNALDI

TRACTATUS DE PRUDENTI DISPENSATIONE ECCLESIASTICARUM SANCTIONUM.

MONITUM.

Egit partim de hoc ipso argumento Bernaldus supra, opusculo De auctoritate canonum. Bernaldum munus pœnitentiarii apostolici accepisse ac obisse, certos nos reddunt eminens in omnibus reliquis ejus scriptis doctrinæ præstantia et ardor religionis. Quam caute vero, circumspecte et sagaciter versandum sit hæc in re tantis animarum periculis exposita, in quamcunque partem quis nimium declinet, exponit in opusculo inscripto venerabili Gebehardo, ut videtur, Scafhusensi ad S. Salvatorem postea abbati, non vero Constantiensi episcopo, quamvis nemini magis quam huic nuncupandum fuisset. Sic ergo, postquam pauca de lege excommunicationis, ut ejus petitioni satisfaceret, præmisisset, alterum illud aggressus argumentum: « Sed, ait, quia non sine fenore tam charissimo fratri et domino debitum persolvere debemus, et alia non minus placitura vobis supererogare volumus, videlicet quid sit intelligendum de rigore canonum super damnatione vel depositione lapsorum, nec non de reconciliatione eorum. Nam in hujusmodi causis magna discretione indigemus, ne vel nimium rigidi cum Novatianis desperare videamur de salute lapsorum, vel nimium remissi zelum Dei non habere judicemur. »

Et primum quidem de rigore canonum auspicatus illud primo loco ponit, quod « locus pœnitentiæ semel tantum antiquitus concessus, » fuerit « in Ecclesia, nec alicui post pœnitentiam iterum lapsu concedendus. » Hæc vero « non desperatione veniæ, sed pro cautela disciplinæ » instituta esse iterato deinceps inculcat, perinde etiam in similis argumenti tractatu, qui nunc primum ex ms. *Blasiano* prodit (n. XIV), de prudenti dispensatione sanctionum pontificiarum, canonumque pœnitentialium. Quod secundo loco articulatum in citato priore opusculo tractat, atque antiqua etiam dispensationum exempla in medium profert, « scilicet (inquit) ut rigor disciplinæ generatim ubique timeretur; nec tamen illicitum judicaretur, sicubi ecclesiasticæ utilitati in restitutione lapsi alicujus consuleretur. » Afferuntur in utroque laudato opusculo alia severioris disciplinæ exempla, eadem addita ratione: « Sicut ergo, » ut habetur in nostro exemplari, « post pœnitentiam lapsus locum pœnitendi a SS. Patribus non desperatione veniæ, sed rigore disciplinæ pœnitentis denegatum legitimus, sic et lapsis virginibus sacris pœnitentiam aliquandiu denegatam, imo in tempus dilatam satis competenter intelligimus. » Est et alia causa, pro qua SS. Patres quosdam ab hujusmodi pœnitentia suspendendos esse judicant, videlicet juvenilis ætas et carnis fragilitas.

Ob oculos hic probe ponenda est veteris et posterioris pœnitentiæ ratio ac discrimen, quatenus illa velut terum quoddam externum erat, hæc vero internum confessione arcana; perinde ac secreta seu privata satisfactio ac absolute, antiquato sensim usu pœnitentiæ publicæ, qua absolute post satisfactionem peractam concedebatur. Pœnitentiæ vero hæc actio uti ritu antiquo alicubi negata fuit relapsis quibusvis, ita ob enormitatem sceleris etiam lapsis virginibus sacris, ob lubricitatem quoque juvenilis ætatis, non desperata tamen venia. Hanc igitur a Deo veniæ largitore, et cordis contriti pœnitentiæ actione privata obtinendam reliquit sancta mater Ecclesia, sollicita, ne profanatione augetur magis culpa, fieretque damnationis vinculum gravius: « Non ut homines a pœnitentia, » cum Bernaldo loquor, « sed a peccato detererent, nec ut minus, sed humiliter post lapsum pœniterent, qui se et ipsis pœnitentibus inferiores reputari viderint. » Et postea: « Apud modernos tamen locus pœnitentiæ quibuslibet lapsis non negatur, quia usquequoque humana præcitas invaluit, et jugum antiquæ disciplinæ abjecit, ut sancta Ecclesia jam multum gauderet, si aliquo modo respiscere vellent. Novit enim Dei misericordiam ad indulgendum promptissimam: nec multum distare apud Deum, qua severitate vel lenitate juxta diversitatem temporum peccata puniantur, si tantum peccator ex toto corde convertatur. »

Ecclesia solvenda ligat atque ligata solvit, prout assistente sibi usque ad consummationem sæculi Spiritu sancto visum fuerit utilitati fidelium magis expedire. Qua in re amplitudinem potestatis clavium in primis demonstrant allata a Bernaldo exempla, varietasque anterioris et posterioris disciplinæ declarata; quæ ab ejus ætate magis adhuc sese exeruit, donec in capit. *Omnis utriusque sexus* ab Innocentio III in concilio Lateranensi IV, cap. 21 (*Labb. Concil. t. XI, p. 1, pag. 172*) ratio inita est ad eum usum et observantiam, quæ in sacro pœnitentiæ tribunali nunc obtinet, ut non tantum ad articulum necessitatis sed etiam pro exercitio pietatis fidelibus jugiter pateat. Hujus salubritatem consilii, varietatemque disciplinæ publicæ et private cum pluribus declarare, ut olim mihi proposueram, per tempus non licuerit, breviter saltem attigi in libello *De eo quod est juris seu instituti divini et ecclesiastici circa sacramenta*. Ad quod argumentum facit multiplex illa manu impositio, quam Bernaldus noster distinguit, ac triplicem quidem in totidem sacramentis, confirmatione, pœnitentia et ordine. Item porro Bernaldus de lapsis clericis, aut in Ecclesiam ex hæresi, schismate, vel excommunicatione receptis multa ad rem præsentem habet in fusiore opusculo ad Gebehardum monachum, quæ in sequenti tractatu, qui ex ms. *Blasiano* editur, *De prudenti dispensatione ecclesiasticarum sanctionum* desiderantur.

I. Omnia decreta sanctorum Romano:um pontificum B. Gregorius in synodica sua (lib. 1, epist. 25) et cum omni reverentia sunt recipienda, quorum auctoritas ipsa generalia concilia canonizavit, quæ Evangelii comparat, et omnes ab eis dissentientes anathematizat. Sanctus quoque Adrianus papa et

reges anathematizat, qui sedis apostolicæ decreta violare non formidant (caus. 25, q. 1, cap. 11). Ipsa vero decreta sobrium lectorem et circumspicissimum intellectorem requirunt, qui patienter ferre sciat, etiamsi non omnia in primo aditu pleniter intelligat. Nam multa in eis diversa reperiuntur, quæ veritati nequaquam repugnantia deputanda sunt, si competenter intelligantur.

II. Sed ad hoc dignoscendum non solum excerpiones decretorum sufficere possunt, imo integræ eorum considerationes studiosis vix satis sufficiunt, ut consideratis eorum originalibus causis a quolibet pleniter dignoscatur, quid eorum generaliter dispensatorie tenendum esse videatur. Verbi gratia: In generalibus statutis conjugia consanguineorum apertissime prohibentur, quæ tamen S. Gregorius papa neophytis Anglorum dispensatorie legitur concessisse (1143); hoc enim ipse testatur ad Felicem Menesatem [*leg. Messanensem*] episcopum (lib. xiv, *epist.* 17), videlicet quod hoc non generaliter instituerit, sed tantum neophytis Anglorum, quousque in fide convaluerint. Est utique sedis apostolicæ privilegium, ut iudex sit canonum sive decretorum, et ipsa pro tempore nunc intendat, nunc remittat, sicuti ad præsens ecclesiasticæ utilitati magis competere videat.

III. Sunt autem multa SS. Patrum statutis falso ascripta, ut scriptum Widonis musici de Simoniaciis, et illud sub nomine S. Gregorii, quod conjugium duarum sororum cum duobus fratribus prohibere videtur, quod ipse Gregorius scribens Augustino (lib. xi, *epist.* 64) licitum esse testatur. Sic quoque et illud capitulum, quod mulieri præ infirmitate cõtum sustinere non valenti, aliam permitit superinduci, quidam falso eidem Gregorio ascribunt. Hoc itaque intelligere volunt, ut mulier illa, quæ primam viro mista fuerit, sed postea cum præ infirmitate misceri non potuerit, vir aliam non illicite superinduxerit. Sed iste sensus Evangelio adversatur, in quo hoc indubitanter pro adulterio damnandum esse iudicatur. Unde B. Gregorio incongrue ascribitur (1144), et ab ecclesiasticis viris merito respuitur. Quidam tamen aliter de illa muliere volunt

(1143) Pertinent huc responsiones sexta ac sequens S. Gregorii ad consulta S. Augustini Anglorum apostoli de conjugii consanguineorum (l. xi, *epist.* 64), sive de iis, qui ante fidem susceptam in prohibitis gradibus contraxerunt. Quos tamen pro hac re corporis ac sanguinis Domini communione privari non vult, addens hæc, quæ si observassent ejus post mille ferme annos successores Anglia fortassis adhuc dum in fide illius ope suscepta persisteret: *In hoc enim tempore sancta Ecclesia quædam per fervorem corrigit, quædam per mansuetudinem tolerat, quædam per considerationem dissimulat atque portat, ut sæpe malum, quod aversatur, portando et dissimulando compescat.*

(1144) Canon hic, quem S. Gregorio Magno suppositum conqueritur Bernaldus, desumptus est ex decretali Gregorii III ad Bonifacium data, quæ existat in Conciliis Germaniæ t. I, pag. 33. Hujus quoque meminit Fleurius, *Hist. Eccles.* l. xli, § 47 ad-

A intelligere, videlicet, ut viro nunquam præ infirmitate misceri potuerit cui ille aliam superinduxerit. Quod si circumstantia lectionis hunc intellectum admittit, et nobis placere debet, quia in hoc Evangelio nec repugnabitur, nec indigne cuilibet apostolico ascribitur. Invenitur autem idem capitulum S. Bonifacio Maguntiensi episcopo ab apostolica sede transmissum, quem S. Gregorius plusquam centum annis præcessisse legitur. Unde eidem capitulo non facile credendum, et hoc miuime, quod Evangelio deputetur adversum.

IV. Illa vero sententia B. Innocentii papæ (*epist.* 2, c. 12; LABB., t. II, pag. 1252), quæ lapsam sacramentalem ad pœnitentiam non admittendam esse dicit, quandiu corruptor ejus vixerit, nequaquam ita intelligenda videtur, eo quod virginitas eidem recuperanda desperetur. Si enim B. Innocentius hoc ita intelligi voluisset, nequaquam ei pœnitentiam post obitum corruptoris concederet, cum illam non magis postea, quampridem gradum virginitatis recuperare posse constaret. Est autem hæc sententia eo modo intelligenda, quo et aliæ hujusmodi sententiæ, quæ terrorem peccantium videntur intentare (1145). Nam etiam multo severiores veniuntur, quæ pœnitentiam non ad tempus tantum, sed penitus proscribere videntur: ut illa B. Siricii papæ de his, qui post peractam pœnitentiam iteram criminaliter peccavere; scribens enim ad Himerium Tarraconensem episcopum (*epist.* 1, c. 5; LABB., t. II, pag. 1019) indubitanter affirmat, quod ipsi deinceps suffugium pœnitendi non habeant. Sic utique B. Ambrosius in libro suo contra Novatianos (*Opp.* t. II, p. 436) testatur, quod sic una debeat esse pœnitentia (*quæ publice agitur*) sicut unum est baptisma. Item B. Augustinus scribens iidem ad Macedonium (*epist.* 153, n. 7) dicit, quod semel tantum in Ecclesia locus pœnitendi conceditur.

V. Hæc autem SS. Patres non desperatione veniæ, sed rigore disciplinæ non dubitantur instituisse, non ut homines a pœnitentia, sed a peccato detererent, ut nec minus, sed humiliter post lapsum pœniterent, qui se et ipsis pœnitentibus inferiores reputari viderent. Et hoc quoque in aliis criminaliter lapsis

ditque: *Hæc sententia papæ in rigore accepta Evangelio et S. Paulo adversatur, sicut Gratianus notavit (causa 32, q. 7, c. 18) unde hodieque hic canon tanquam indulgentia singularis Germanis his neophytis concessa habetur.* Cum vero contra Evangelii leges frustra obtudatur nescio quæ indulgentia, omnino præferenda videtur altera a Bernaldo assignata ejusdem canonis interpretatio, a pluribus quoque modernis adoptata. Et certe verba illa *quod si mulier infirmitate correpta*, etc., pro genio illius sæculi, quo vocabula non semper naturali sua significatione adhibita leguntur, de tali intelligi possunt, cujus matrimonium ratum quidem erat, sed superveniente aut præcedente jam impotentia necdum consummatum.

(1145) Vera causa fuit periculum relapsus, quo facto ultra ad pœnitentiam admitti non poterat, utpote semel jam peractam, ut infra n. 6 recte explicat scriptor.

quasi pro lege observatur, ut ab ordine dejiciantur, A quem ante lapsum habuisse, et in quo peccasse deteguntur. Sic nimirum in ordine poenitentium constituti, si denuo labuntur, pristino ordini non immerito judicantur indigni. Non tamen hoc SS. Patres desperatione veniæ tam acriter instituisse videntur, præcipue cum Dominus omnes homines velit salvos fieri, et peccator, in quocunque die ingemuerit, salvus erit (*Ezech. xxxiii*). Non, inquam, desperatione veniæ, sed pro cautela disciplinæ hoc constitutum intelligimus, sicut ex verbis B. Augustini ad Macedonium (l. c.) approbare possumus; dicit enim quod caute salubriterque provisum sit, ut locus poenitendi post poenitentiam lapsis non concedatur, *ne medicina vilis minus utilis esset ægrotis, quæ tanto magis salubris, quanto minus contemptibilis*. Et hoc utique pro rigore disciplinæ, non tamen usque ad desperationem veniæ. Nam idem Augustinus in eadem epistola dicit in sequentibus: *Quis audeat post poenitentiam lapsis denegare, quin Dei patientia ad poenitentiam eos adducat, quin etiam beati sint, si in Domino confidant?* Sicut ergo post poenitentiam lapsis locum poenitendi a SS. Patribus non desperatione veniæ, sed rigore disciplinæ penitus denegatum legimus, sic et lapsis virginibus sacris poenitentiam aliquandiu denegatam, imò in tempus dilatam satis competenter intelligimus.

VI. Est (et) alia causa, pro qua SS. Patres quosdam ab hujusmodi poenitentia suspendendos esse judicarunt, videlicet juvenilis ætas, et carnis fragilitas. Hinc S. Silvester papa constituit (*Concil. Rom. c. 12, LABB., t. I., pag. 1553*), ut nemo poenitentiam det homini, nisi quadraginta ætatis annos habenti. Item S. Ambrosius in libro contra Novatianos (l. c., pag. 438 plenius): *Si caro, inquit, repugnat menti, nec subdita est animi gubernaculo, non quærens opera poenitentia, ne in ipsa poenitentia fiat, quod postea indigeat poenitentia; quæ si semel fuerit usurpata, nec rite celebrata, nec prioris fructum obtinet, et aufert usum posterioris*. Item SS. Patres in concilio Agathensi capitulo 17 (cap. 15; LABB., t. IV, p. 1586): *Juvenibus, inquit, poenitentia non est facile committenda*. Quid ergo mirum, si B. Innocentius etiam hanc quoque causam attendit, cum virginem a proposito lapsam non debere admitti ad poenitentiam dixerit? præcipue cum addat: *Quandiu corruptor ejus vixerit*. Nam eo tempore maxime ejus fragilitati cavendum fuit eo vivente, cum quo peccavit. Est enim usitatissimum, ut homines facillime ad eos redeant, cum quibus ante peccaverant, multoque pronior est humana fragilitas ad usitatum volutabrum redire, quam aliquod novum scelus in primis præsumere. Non ergo mirum, si S. Innocentius hujusmodi lapsam usque ad obitum corruptoris a poenitentia suspendit, ne in ipsa poenitentia

(1146) Audacter loquar: cum omnia possit Deus, suscitare virginem non potest post ruinam. Valet quidem liberare de pœna, sed non valet coronare

aliquid committeret, unde juxta Ambrosium et fructum poenitentia perderes, et deinceps juxta antiquum morem poenitendi locum non obtineret.

VII. Apud modernos tamen locus poenitentia quibuslibet lapsis non negatur, quia adeo usquequaque humana pravitas invaluit, et jugum antiquæ disciplinæ abjecit, ut sancta Ecclesia jam multum gauderet, si aliquo modo resipiscere vellent. Novit enim Dei misericordiam ad indulgendum promptissimam, nec multum distare apud Deum, qua severitate vel lenitate juxta diversitatem temporum peccata puniantur, si tantum peccator ex toto corde convertatur.

VIII. De virgine autem sacra a proposito lapsa, quæ in gradum virginitatis non putatur revocanda, non est nimis contendendum, ne ipsa hac contentione contra B. Hieronymum venire videamur, qui dicit (1146), Deum virginem non posse post lapsum reparare. Nam scripta S. Hieronymi a B. Gelasio in Romana synodo (LABB., t. IV, pag. 1265) ex apostolica auctoritate adeo canonizata sunt, ut quicumque illis pertinaciter contradicere conatur, etiam apostolicæ auctoritati contraire non dubitetur. Sunt ergo a nobis ejus venerabiliter scripta recipienda, nec ab aliquo temere judicanda. Quod autem ipse, Deum virginem reparare post lapsum non posse dixit, non magis mirandum, quam multa alia, quæ Deus libere legitur et creditur non posse, ut illud in Epistola Joannis: *Deus fidelis est, seipsum negare non potest* (II Tim. II). Hinc inquit Apostolus: *In Deo non est est et non, sed in illo est est* (II Cor. I). Dicitur etiam libere malum non posse facere, non posse mutari, non posse falli, non posse mori. Unde Augustinus in libro v *De civitate Dei* (cap. 10, Opp. t. VIII, pag. 125): *Sic enim hoc (non posse) dicitur, ut potius, si posset, minoris utique potestatis esset. Recte itaque omnipotens dicitur, qui tamen mori fallique non potest; dicitur enim omnipotens, faciendo quod vult, non patiendi quod non vult; quod si ei accideret, omnipotens nequaquam esset. Unde propterea quædam non potest, quin omnipotens est*. Sic utique nec rationalis creaturæ potestas in æterna vita minuitur sed augetur, cum penitus plurima ibi non posset; quæ tamen in hac vita degens evidentissime potuit. Potuit etenim esurire, sitire, corrumpi, fallere, falli et alia hujusmodi sexcenta; quæ tamen in æterna vita non poterit, et ob hoc etiam ibi indubitata potentior erit. Nam talia hominem posse non est auctio potestatis, sed certissimæ indicium infirmitatis.

Verba autem illa S. Hieronymi, quod non possit Deus virginem post ruinam resuscitare, ipsemet ibidem exposuit, cum subjunxit: *Valet quidem de pœna liberare, sed non valet corruptam coronare; quia justus judex est; cujus dispositio mutari non potest*. Hanc quoque sententiam de amissa virginitate sancti martyres Nereus et Achilleus a B. Petro corruptam. S. Hieron., epist. 18, ad Eustoch. Opp. t. IV, p. 11, pag. 29.

edocti leguntur habuisse, et cum ipsa ad servandam A virginitatem S. Domitillam Domitiani imperatoris neptem incitasse; dixerunt enim illi (1147): « Virgo, si virginitatem perdiderit, hujus reatum per poenitentiam evadere potest, ipsam vero virginitatem adipisci nequaquam valet; omnis namque sanctitas quolibet modo amissa per poenitentiam recuperari potest; sola vero virginitas, si semel perierit, ad pristinae integritatis stabilitatem pertingere non valebit. » Sic ergo et nobis tutum est, ut sententiam S. Hieronymi interpretemur, ne si quid indignum de illo interpretari conemur, non tam ejus auctoritatem, quam nostram tarditatem infamare judicemur.

K. Est autem nobis summopere providendum, ut de reparatione virginitatis tam moderate contendamus, ne viduas et conjugatas, sive quaslibet corruptas, ipsis virginibus secundum haeresim Joviniani adaequare videamur. Nam hoc catholica fides non admittit, quae juxta evangelicam auctoritatem hos gradus ita distributos novit, ut conjugatis trigesimus tantum fructus, continentibus vero sexagesimus, ipsis vero virginibus ascribatur centesimus. Et hoc utique divinitus ab initio ita praedestinatum non dubitamus; unde et B. Hieronymo in hoc parere debe-

(1147) Haec habentur in eorum Vita ad 12 Maii, t. III Bolland., pag. 7.

(1148) Haud videntur verba Leonis eandem praese ferre severitatem, qualem illis attribuit auctor;

mus, qui Deum contra suam praedestinationem facere non posse dixit, qui seipsum negare non potest, in quo juxta Apostolum non est est et non, sed semper est est (II Cor. 1).

X. Illud autem satis admirandum, cur tantopere virgines sacrilegas lapsas in gradum suum revocari non posse contendamus, et veras viduas et legitime conjugatas in suis gradibus remanere patienter feramus, cum haec, juxta Apostolum, in amissione virginitatis non tantum peccaverint sicut illae, quae pro magnitudine peccati ad poenitentiam non meruerunt admitti. Sanctissimus papa Leo in decretis suis capitulo 49 (epist. 87, n. 5; LABB. t. III, p. 1394) protestatur, quod nec illae virgines, quae barbaricam vim corpore tantum non animo sunt perpeasae, perseverantibus virginibus ullo modo sunt annumerandae (1148) juxta illud propheticum: *Virgo Israel cecidit, non est, qui resuscitet illam* (Amos v). Hoc plane SS. Patres virginibus lapsis, et pro peccato suo infra maritatus deputatis sufficere voluerunt, si per poenitentiam et ipsis legitime conjugatis praeferrere, et veris viduis sive continentibus quandoque meruerunt associari. Sufficiat ergo et hoc nobis, nec libeat eousque disputando procedere, ut terminos SS. Patrum aliquo modo notemur excedere.

ita enim habent: *Illae autem famulae Dei, quae intus gemitum pudoris oppressione barbarica perdidierunt, laudabiliores erunt in humilitate ac verecundia, si sicut incontaminatis non audeant comparare virginibus, etc*

DE SACRAMENTIS MORIENTIUM INFANTUM.

ALIUS.

MONITUM.

Vox *alius* hic praemissa diversum a Bernaldo auctorem videtur innuere, etsi tractatulus hic satis ejus dicendi generi congruat, saltemque eidem collectori tribui queant, quos in usum amicorum suorum se cognovisse infra n. 4 fatetur. Potest vero illa voce etiam *alius* tractatus denotari.

I. Si quis parvulum noviter baptizatum, sed infirmitate correptum, oleo sancto ungerere voluerit, non necesse habebit ut totam unctionis officium recitet, et minime illas orationes, quae de remissione peccatorum agere videntur. Nam fides catholica hoc habet, ut parvulus noviter baptizatus remissionem peccatorum accepisse credatur. Contra quam fidelem indubitanter ageremus, si pro parvulo quasi nondum absoluto, ut absolveretur, orarem, quem, videlicet B. Augustinus sine peccato esse testatur libro-xx *De civitate Dei* (cap. 26, Opp. t. VIII, pag.

(1140) Fuisse aliquando in usu hanc infantum unctionem, nulli hi proditur, neque etiam illam olim prohibitam legimus, quamvis certe superfluum, cum forma in iis verificari nequeat, qui nondum per sensum inungendos peccare potuerunt. Theodulphus vero Aurelianensis dum in capitulari suo ipsis quoque pueris inunctionem necessariam esse dicit, ed

C 610): *Excepto, inquit, uno mediatore, et post lavacrum regenerationis quibusque adhuc parvulis, nemo mundus a sordibus.* Si quis ergo hujusmodi parvulis infirmantibus ministerium unctionis (1149) adhibere voluerit, illas orationes competenter adhibere poterit, quae sanitatem vel vitam aeternam infirmantibus exoptant, non illas quae poenitentibus indulgentiam implorent. Et psalmos quidem usuales ad hujusmodi unctionem satis congrue dicimus, quia in illis vox Ecclesiae pro quibuslibet membris suis generaliter oratio videtur.

illis loquitur, qui doli vel peccati jam capaces sunt, ut ex consequentibus patet. Quod si aliqui olim infantes ante usum rationis unxerunt, id sanitatis corpore obtinendae causa fecisse censendi sunt, qui secundarius est hujus sacramenti effectus: quod tamen illis dari posse negant theologi, qui primarii, seu remissionis peccatorum capaces haberi sunt.